

Betreft : Consultatie NOW-standaarden – September 2020
Respondent : Dhr. E. Mantelaers
Datum : 19 september 2020

Geachte heren, dames,

Graag maak ik - op persoonlijke titel - gebruik van de mogelijkheid om te reageren op het Consultatiedocument Standaarden 3900N en 4415N van 9 september 2020. Mijn reactie heeft met name betrekking op hoofdstuk 5 en daarmee op vraag 4. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de beperkte mate van zekerheid van enerzijds Standaard 3900N en anderzijds die van Standaard 2400 (beoordelingsopdrachten). Ik vraag me af of het wijs is om dit onderscheid te maken?

Ter onderbouwing van mijn vraag voeg ik een Word-document toe, alsmede de link naar een filmpje, waarin ik onder andere deze problematiek bespreek:

<https://youtu.be/dTQv5RNWWEc>.

Rest mij u te danken voor het vele werk dat er de afgelopen tijd gestoken is in de ontwikkeling van al deze documenten.

Ik heb er overigens geen moeite mee wanneer mijn stukken openbaar worden gemaakt.

Met vriendelijke groet,

Eric Mantelaers

Betreft : Consultatie NOW-standaarden – September 2020
Respondent : Dhr. E. Mantelaers
Datum : 19 september 2020

Accountantsopdrachten naar aanleiding van de NOW-regeling

De lang verwachte accountantsproducten met betrekking tot de NOW-regeling hebben inmiddels het levenslicht gezien. Op 8 september is het accountantsprotocol NOW 1 gepubliceerd. Op 9 september is het consultatiedocument inzake de nieuwe Standaarden 3900N en 4415N uitgebracht, alsmede beide concept standaarden zelf. Enerzijds als doorlopende tekst en anderzijds in tabelvorm, waarin de hoofdtekst en de toelichtende teksten naast elkaar zijn geplaatst. Behalve dit alles is er nog een brief van Minister Koolmees in het kader van het accountantsprotocol en een allesomvattende schematisering van de NOW 1-regeling. Alles bij elkaar met 189 bladzijden, een behoorlijk pak papier. In dit filmpje ga ik geen samenvatting of iets dergelijks geven. Ik heb er een paar – in mijn ogen – belangrijke vaktechnische items uit gehaald, die ik graag met jullie deel. Ik zal ingaan op 1) de differentiatietabel, met inbegrip van het soort verklaring, 2) de accountantskosten, 3) de gevolgen van een niet-schone verklaring, 4) het moreel appel, fraude en wet- en regelgeving, 5) de verschillende zekerheidsniveaus van de accountant, 6) de materialiteit en 7) diverse innovaties/noviteiten.

Laat ik beginnen met de brief van Minister Koolmees. De basis voor het accountantsprotocol betreft een differentiatie die past bij de grootte van de onderneming en de hoogte van de subsidie. Er wordt gedifferentieerd naar enerzijds het type organisatie en anderzijds de omvang van het subsidiebedrag. Afhankelijk van deze indicatoren is er 1) geen verklaring, 2) een derdenverklaring of 3) een accountantsverklaring vereist, waarbij het begrip accountantsverklaring staat voor een samenstellingsverklaring ex Standaard 4415N of een assurancerapport ex Standaard 3900N. Tot een subsidiebedrag van € 25.000 is er geen verklaring noodzakelijk. Tot een subsidiebedrag van € 125.000 wordt er een derdenverklaring vereist. En hoewel de tabel in dit document niet eenduidig wordt weergegeven (dat is overigens wel het geval in het accountantsprotocol), wordt er vervolgens een grens getrokken bij een subsidiebedrag van € 375.000. Eronder moet voor niet-controleplichtige bedrijven Standaard 4415N worden toegepast en voor bedrijven die wel controleplichtige zijn Standaard 3900N met een beperkte mate van zekerheid. Vanaf € 375.000 moet voor niet-controleplichtige bedrijven Standaard 3900N met een beperkte mate van zekerheid worden toegepast en voor wel-controleplichtige bedrijven Standaard 3900N met een redelijke mate van zekerheid. Tevens is in deze tabel verwerkt de zogenaamde 'aanvraag niveau werkmaatschappij', zijnde artikel 6a van de regeling. Hierbij is de toepassing van Standaard 3900N met een redelijke mate van zekerheid vereist.

Een bijzonder punt uit de brief van Minister Koolmees betreft zijn aandacht voor de accountantskosten. Hij concludeert dat vanwege de differentiatie de accountantskosten in verhouding komen te staan tot de hoogte van de subsidie. Hoewel zijn redenering logisch lijkt, ben ik er erg benieuwd naar hoe de werkelijke accountantskosten per product gaan uitvallen.

Betreft : Consultatie NOW-standaarden – September 2020
Respondent : Dhr. E. Mantelaers
Datum : 19 september 2020

Op pagina 4 gaat Minister Koolmees in op de gevolgen van niet-schone verklaringen. In geval van een afkeurende verklaring wordt de subsidie op nihil gesteld en wordt het gehele voorschot teruggevorderd. In geval van een verklaring met beperking zijn er twee mogelijkheden. Ten eerste die van een materiele fout en ten tweede die van een materiele onzekerheid. In beide gevallen dient de accountant dit in de verklaring op te nemen, alsmede een pro forma berekening te maken van de gevolgen voor de omzetsdaling. Op grond van deze laatste berekening zal het UWV de subsidie corrigeren. Hoe de accountant – in geval van een materiele onzekerheid – de pro formaberekening zal moeten maken, zie ik nog niet helemaal voor me. Het kan niet anders dan dat ook deze pro forma berekening omgeven zal zijn met onzekerheid. Hoe het UWV hiermee zal omgaan is mij nog niet duidelijk. Dit probleem wordt nog groter bij een verklaring van oordeelonthouding, echter de minister neemt daarbij een duidelijke stelling in. Een oordeelonthouding, zowel in geval van een redelijke als een beperkte mate van zekerheid - biedt onvoldoende zekerheid over de rechtmatigheid van de toegekende subsidie, hetgeen leidt tot een nihil-vaststelling.

Een uitzondering wordt gemaakt voor zogenaamde schrijnende gevallen, waarmee bedoeld wordt op controleplichtige ondernemingen waarbij de subsidie hoger is of gelijk is aan € 375.000. In principe moet in deze situatie Standaard 3900N worden toegepast met een redelijke mate van zekerheid. Wanneer deze redelijke mate van zekerheid niet haalbaar blijkt te zijn vanwege inherente beperkingen die ertoe leiden dat de administratieve organisatie en interne controle (tijdelijk) ontoereikend zijn geworden, zal de accountant een verklaring van oordeelonthouding afgeven. Ofschoon de ondernemer zich niet voldoende aan zijn subsidieverplichtingen heeft gehouden wordt het niet proportioneel geacht om de gehele subsidie terug te vragen. Derhalve zal in een beleidsregel worden vastgelegd dat dan een korting van 10% zal worden toegepast.

Vervolgens komen we bij het consultatieformulier. Voor een deel zit er natuurlijk veel overlap in alle documenten, hetgeen volledig begrijpelijk is. Een belangrijke zinsnede uit de inleiding heeft betrekking op het moreel appel: "Door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) is aangegeven dat de accountant niet hoeft na te gaan of de werkgever zich aan het moreel appel heeft gehouden. Van de accountant wordt verwacht dat hij toetst of de werkgever zich aan de voorwaarden houdt". Dit lijkt een duidelijke stellingname. Maar wat gaat de tuchtrechter hier in de toekomst van vinden? En wat wordt met paragraaf 43 van Standaard 3900N bedoeld? Een eventuele meldingsplicht fraude aan het UWV? En hoe verhoudt zich de stellingname van de Minister tot de paragrafen 36 tot en met 43, die gaan over Fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

Een volgend belangrijk issue is beschreven in hoofdstuk 5 van het consultatiedocument en betreft de mate van zekerheid, die enerzijds redelijk kan zijn en anderzijds beperkt. De planning en de opdrachtuitvoering zijn in beide gevallen (dus zowel in geval van een redelijke als een beperkte mate van zekerheid) hetzelfde. Bij de evaluatie treden er verschillen op. Bepaalde (inherente) beperkingen die in geval van een redelijke mate

Betreft : Consultatie NOW-standaarden – September 2020
Respondent : Dhr. E. Mantelaers
Datum : 19 september 2020

van zekerheid leiden tot een verklaring van oordeelonthouding, hoeven in geval van een beperkte mate van zekerheid een schone verklaring niet in de weg te staan.

Tot zover. Maar, zult u zeggen, waarom is dan niet gekozen voor een beoordelingsverklaring? Daarvan kennen we immers ook de zogenaamde beperkte mate van zekerheid. SZW heeft in dat kader aangegeven het opdrachtrisico van een beoordelingsopdracht te hoog te vinden, hetgeen ertoe heeft geleid dat gekozen is voor een opdracht die niet leidt tot een redelijke mate van zekerheid, maar waarvan aan de andere kant het opdrachtrisico lager is dan in geval van een beoordelingsopdracht. Voorbeelden van standaarden waarin binnen één standaard ook het onderscheid wordt gemaakt tussen een redelijke en beperkte mate van zekerheid zijn bijvoorbeeld de standaarden 3000A en 3000D. Maar wat vinden we van deze constructie in het kader van de NOW-subsidie? In ieder geval is het een dankbaar onderwerp om te bespreken tijdens mondelinge toetsen en wellicht ook ter verwerking in schriftelijke examens. Maar goed, dat zal geen doel op zich zijn. Krijgen we deze nuances uitgelegd aan onze collega's, onze klanten en aan de rest van het maatschappelijk verkeer? Ik ben benieuwd, maar ik vraag me zachtjes af, of deze nuances begrijpelijk en werkbaar zijn.

Het consultatiedocument benoemt verder een tweetal noviteiten. Ten eerste twee verantwoordelijke organisaties en twee assurance objecten en ten tweede een situatie waarin de accountant de omzet als een gegeven mag nemen. Beide innovaties zijn nieuw voor ons. Als we in dit kader spreken over twee assurance objecten hebben we het ten eerste over de omzetsdaling en ten tweede over specifieke aspecten van de loonsom. In geval van twee verantwoordelijke organisaties wordt geduid op twee verschillende en verantwoordelijke managementteams. Tenslotte het gegeven dat de accountant de omzet als een gegeven mag nemen. Hier wordt bedoeld de omzet 2019 die een belangrijke rol speelt bij het bepalen van de omzetsdaling. Het manipuleren van de omzet 2019 wordt niet als een zodanig groot risico gezien dat hier aanvullende werkzaamheden op uitgevoerd moeten worden. Accountants mogen die omzet derhalve als een gegeven beschouwen.

Zoals toegelicht is er een assurance en een aan assurance verwante variant. Deze laatste, ofwel de samenstelvariant, kent twee belangrijke aandachtspunten. Ten eerste is er sprake van een 'plus' ten opzichte van een reguliere samenstellingsopdracht. Deze plus ziet op een aantal aanvullende werkzaamheden die worden voorgeschreven door SZW. Deze plus leidt vervolgens tot de expliciete benoeming van een professioneel-kritische instelling, zijnde een begrip dat normaliter niet gevraagd wordt bij een samenstellingsopdracht. Kennelijk heeft men zich de afgelopen tijd afgevraagd of de samenstellingsaccountant wel of niet onafhankelijk zou moeten zijn. Normaliter is dat geen eis in geval van samenstellingsopdrachten. Uiteindelijk is deze eis ook niet opgeworpen voor Standaard 4415N. Wel is de eis van een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling, een zogenaamde OKB toegevoegd. Deze OKB mag zich beperken tot de hierboven genoemde aanvullende werkzaamheden, waarvoor verwezen kan worden naar de paragrafen 26 tot en met 30 van Standaard 4415N.

Betreft : Consultatie NOW-standaarden – September 2020
 Respondent : Dhr. E. Mantelaers
 Datum : 19 september 2020

Een belangrijk attentiepunt in geval van de assurance variant is de mate van zekerheid, zoals al eerder besproken bij de brief van Minister Koolmees. In geval van een beperkte mate van zekerheid is niet gekozen voor een beoordelingsopdracht (met een beperkte mate van zekerheid, maar voor een opdracht met een lager opdrachtrisico (maar wel met een beperkte mate van zekerheid). Vanwege dit lagere opdrachtrisico wordt deze opdracht geacht een hogere zekerheid te bieden dan een beoordelingsverklaring. Dit wordt o.a. bereikt door de risicoanalyse uit te breiden en naar het niveau van een controle-opdracht te brengen, alsmede door de werkzaamheden te intensiveren die uitgevoerd worden om assurance-informatie te verkrijgen.

Standaard	Situaties differentiatie tabel (kwadranten)	in	Soort opdracht	Betrouwbaarheid	Opdrachtrisico	Mate van zekerheid
NV 3900N COS	IV		NOW assurance	90 – 95%	5 - 10%	Redelijke mate
NV 3900N COS	II en III		NOW assurance	90 - 95%	5 - 10%	Beperkte mate
NV COS 2400	Niet toegestaan in het kader van NOW		Beoordelingsopdracht	Circa 60%	Circa 40%	Beperkte mate
NV 4415N COS	I		Samenstellingsopdracht	N.V.T.	N.V.T.	Geen zekerheid

Om het bijgaande plaatje te verhelderen val ik terug op een MAB-artikel uit december 2006 van de professoren Eimers en Verkruijse. Letterlijk geven zij het volgende aan: "De doelstelling van een assurance-opdracht tot het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid is het reduceren van het opdrachtrisico tot een laag niveau. Hierbij is het opdrachtrisico gedefinieerd als 'het risico dat de accountant een onjuiste conclusie formuleert indien de informatie omtrent het object van onderzoek onjuistheden van materieel belang bevat'. Het oordeel van de accountant wordt hierbij in positieve bewoording weergegeven. De doelstelling van een assurance-opdracht tot het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid is het reduceren van het opdrachtrisico tot een niveau dat aanvaardbaar is voor de accountant; dit niveau van opdrachtrisico ligt hoger dan het niveau bij een redelijke mate van zekerheid. Het oordeel van de accountant wordt om deze reden in negatieve bewoording weergegeven."

De percentages ten aanzien van betrouwbaarheid en van het opdrachtrisico worden noch in de NOW-documenten, noch in andere wet- of regelgeving benoemd. In de literatuur worden wel percentages genoemd en hoewel dus discutabel zijn, noem ik indicatieve percentages.

Op pagina 9 van het consultatiedocument wordt aangegeven dat in geval van de NOW assurance variant naar een hogere mate van zekerheid is gezocht dan in geval van een beoordelingsopdracht. De beperkte mate van zekerheid in geval van Standaard

Betreft : Consultatie NOW-standaarden – September 2020
Respondent : Dhr. E. Mantelaers
Datum : 19 september 2020

3900N en de beperkte mate van zekerheid in geval van Standaard 2400 zijn dus niet hetzelfde! Afgezien van het feit dat ik conceptueel moeite heb om dit te begrijpen, vrees ik – zoals reeds eerder aangegeven – dat dit ook moeilijk uit te leggen is aan klanten en aan de rest van het maatschappelijk verkeer.

Naast de betrouwbaarheid en de mate van zekerheid is natuurlijk de nauwkeurigheid van belang, ofwel de materialiteit / tolerantie. In het accountantsprotocol wordt in dit kader een overzicht gegeven met percentages.

Controleobject	Goedkeurende verklaring	Verklaring met beperking	Verklaring van oordeelonthouding	Afkeurende verklaring
Netto omzet	< 2%	= 2% en < 4%	>= 4%	>= 4%
Loonsom	< 2%	NVT	NVT	>= 2%

Met betrekking tot de omzet zijn de 4 bekende typen verklaringen denkbaar. In geval van de loonsom zijn er slechts 2 mogelijkheden: er wordt wel of er wordt niet voldaan. Anders gezegd, de verklaring is goedkeurend dan wel afkeurend.

Voor dit moment zou ik het hierbij willen laten. Heel veel mensen, waaronder de NBA-collega's, hebben de afgelopen maanden veel tijd en energie gestoken in alle relevante documenten. Een woord van dank is op zijn plaats. Ik ben benieuwd naar reacties op de door mij naar voren gebrachte aandachtspunten en naar de overige reacties in het kader van de uitgeschreven consultatie.